

Cryptozoo

Cryptozoo – amerikai, 2021. Rendezte: Dash Shaw. Írta: Dash Shaw. Zene: John Carroll Kirby. Gyártó: Electro Chinoland. Forgalmazó: HBO Max. Feliratos. 90 perc.

A képregényes Dash Shaw 2016-ban animátor feleségével, a saját konyhájukban készítette első nagyjátékfilmjét, a *My Entire High School Sinking Into The Sea*-t, egy coming of age katasztrófafilmemet elképesztően vibráló látványvilággal és menő midcult színészek hangjaival. A *Cryptozoo* nem kevésbé örült film, viszont mondanivalója a fantáziavilágával együtt is sokkal aktuálisabb.

A *Cryptozoo*-ra tagadhatatlanul nagy hatással volt az *X-Men*, csak itt emberek helyett különleges állatok életben maradása és a humán társadalomba való beilleszkedése a tét. Az 1967-ben játszódó történetben egy állatvédő csapat létrehozza a címbéli helyet kriptid lények számára, mely inkább menedékhely, mintsem állatkert, legalábbis szerintük. Kígyófejű zsiráf, egyszarvú nyúl, hulló

testű elefánt, és olyan mitológiai lények, mint a gorgó, a griff vagy a faun is megférnek egymás mellett. Minden ilyen élőlényt ide menekítenek a kriptid-védők, hogy biztonságban tudjanak élni és az emberi társadalom is elfogadja őket. Csakhogy vannak, akik kihasználják ezeket az állatokat.

Ahogy Charles Xavier mondta, az emberek félnek attól, amit nem értenek. Ugyanezt emeli ki Shaw filmje is, az elfogadásra és empátiára fókuszálva, az egyre drasztikusabban pusztuló élővilág korában pedig kézenfekvő a természet védelmének hangsúlyozása is. De a *Cryptozoo* nem pusztán a fanatikus állatvédelemről szól, nemcsak egyszerű szatíra, ami propagandisztikus módon próbálja felhívni a figyelmet az emberi természet kizsákmányoló mivoltára. Az 50-es évek fantasy-jaiba illő lények, Shaw karcos rajzstílusa, vibráló, sokszor pszichedelikus színhasználat és legfőképp humora az, ami miatt a felnőtt közönség annyira tudja élvezni ezt a mainstream animációk közt megbújó ritkaságot.

HERCZEG ZSÓFI

Amparo

Amparo – kolumbiai-svéd-német, 2021. Írta és rendezte: Simón Mesa Soto. Kép: Juan Sarmiento. Zene: Benedikt Schiefer. Szereplők: Sandra Melissa Torres, John Montoya, Licana Gallego, Diego Alejandro Tobún. Gyártó: Medio de Contención Producciones. Forgalmazó: HBO Max. Feliratos. 95 perc.

Az átlagember kétségbeesett Aharcáról szóló olasz neorealista klasszikus, a *Biciklitőlvajok* sok későbbi alkotásra hatott, így a kolumbiai rendező, Simón Mesa Soto első nagyjátékfilmjére, az *Amparóra* is, bár ez optimistább alkotás. A kortárs román filmeket idéző minimalis-

ta stílusban készült *Amparo* 1998-ban játszódik, amikor a hadsereg már évtizedek óta harcolt a paramilitarista szervezetek és drokartellek ellen. A címszereplő anya egyedül neveli különböző apáktól származó gyermekeit, a kis Karent és a 18 éves Eliast. Egy napon a fiú nem tér haza, és rövidesen kiderül, hogy besorozták a hadseregbe csak azért, mert a törvény szerint semmirekellőnek számít az, akinek a felnőtt kor elérése után nincs munkája és az utcán „bandázik”. Amparo persze nem hagyja annyiban a dolgot, mert Eliast egy veszélyes térségbe vezényelnék, és bár talál is egy korrumpálható férfit, aki segíthet, hogy alkalmatlanná nyilvánítsák a fiút, de ehhez nagy összeget kell előteremtenie vagy más „szolgáltatást” kell nyújtania a nőnek.

Simón Mesa Soto biztosra ment a minimalizmussal, ami – persze értő kezekben – biztosítja a nyersességében erőteljes és megdöbbentő történetet, melynek során nemcsak a kolumbiai rögválóság tárul fel, hanem egy általánosabb érvényű, modellértékű sztori is a kisember és a hatalom egyenlőtlen, kiszolgáltatottságon és kizsákmányoláson alapuló kapcsolatáról. A Cannes-ban alakításáért díjazott civil szereplő, Sandra Melissa Torres karaktere, kiállása miatt tökéletes választás volt a szerepre, és bizonyos érzelmes jelenetek-

ben megvillantja színészi tehetségét is. Ám emellett, hogy a végkifejlet talán túlságosan is optimista, egyes epizódjaiban Soto feláldozza a realizmust a hatásosság, a melodráma oltárán, még ha a kolumbiai társadalmi-politikai viszonyok ismeretében néhány hajmeresztő történés fájdalmasan valószínűnek tűnik is.

BENKE ATTILA

Tralala

Tralala – francia, 2021. Rendezte és írta: Arnaud és Jean-Marie Larrieu. Kép: Jonathan Ricquebourg. Szereplők: Mathieu Amalric (Tralala), Josiana Balasko (Lili), Mélanie Thierry (Jeannie), Maïwenn (Barbara), Denis Lavant (Climby). Gyártó: SBS Production / Arte France. Forgalmazó: HBO Max. *Feliratos.* 120 perc.

Nem egyforma hosszúságban és hangsúllyal, ám mégis közel 40 dal hangzik el Arnaud Larrieu és Jean-Marie Larrieu musicaljében. A meglehetősen színpompás, s legalább annyira melankolikus film címszereplője egy lecsúszott középkorú férfi, aki nyakába akasztott elektromos gitárjával sétál Párizsban. Mígnem jelenést lát, egy fiatal lányt, aki egyetlen mondatával irányt mutat neki. Tralala Lourdes felé indul, s miközben önmagát keresi, minden és mindenki énekel vele és körülötte...

Larrieu-ék egyértelműen azoknak készítették filmjüket, akik szeretik a hagyományos francia dalvilágot – sokféle stílus, korszak és műfaj képvisel-teti magát, de nem is kérdés, hogy szinte mindegyik szerzemény sanzonszerű –, olyan-nyira szeretik, hogy az sem zavarja őket, ha a történet nem igazán magával ragadó, inkább modoros, s a legtöbb színész-nek nincs (szép) énekhanga. Márpedig Mathieu Amalric-nak nincs. A rendezőpáros nyilvánvalóan most is azért dolgozott vele, amiért számos alkalom-mal megtették korábban: elva-

rászolt tekintete önmagában képes megindokolni egy filmet. Még egy ilyen is, amely Jacques Demy szellemét ugyan meg-megidézi, sőt néhány pillanata kifejezetten eredeti módon tud realista és elemelt is lenni – viszont befogadása inkább fásasztó, mint érdekes élmény. Mintha a film se fordulna elég hittel saját maga felé. Talán az érződik rajta, hogy megrende-lésre fogant: 2019-ben a CNC (Nemzeti Mozi- és Mozgóképközpont) pályázatot írt ki új francia romantikus musicalek elkészítésére. 40 tervből 3 nyert támogatást – az egyik volt a *Tralala*.

KOVÁCS GELLÉRT

Préda

Prey – amerikai, 2022. Rendezte: Dan Trachtenberg. Írta: Patrick Aison. Kép: Jeff Cutter. Zene: Sarah Schachner. Szereplők: Amber Midthunder (Naru), Dakota Beavers (Taabe), Stormee Kipp (Wasape), Michelle Thrush (Aruka). Gyártó: Davis Entertainment / 20th Century Fox. Forgalmazó: Disney+. *Szinkronizált.* 99 perc.

A mikor a revizionista wes-tern ratalált az „üldözött indiánból üldöző” témára, a mesterhármas (*Ulzana portyája*, *Lopakodó Hold*, *Chato földje*) kivétel nélkül a legpi-acképesebb apacs nemzetből választott harcost – pedig az amerikai őslakosság történel-

mének ismeretében inkább a komancsik közt kellett volna keresgélnie, akik kegyetlen módszereik és aljas gerilla-taktikáik révén méltán érdemel-ték ki maguknak a „Réz bőrű Csúcsragadozó” címet (amit számos rettegésben tartott apacs törzs és klasszikus John Ford-opusz is tanúsított). Így hát mindkét fél legnagyobb meglegésére a *Ragadozó-franchise* proto-western *pre-quelje* lett az első komanci nyelvvel készült/bemutatott amerikai őslakos-film: a 18. század elejére helyezett történet a magányos Predátor és a beavató vadászataira indult baltás Pochahontas párharcá-ról egyszerre gondolja tovább a korai opuszok szimbolikáját a hivatásos erőszakszervez-tek ellen forduló autoagresszió démonáról és kínál újabb hor-ror/scifi-metaforát az európai civilizáció által lealacsonyított és kiirtott őslakosság témájára

(lásd az úrszörny és a francia telepesek szimultán felbukka-nását a wyomingi prérikén).

A *10 Cloverfield Lane* három-szereplős, underground kama-ra-horrorja után drasztikusan terepet váltó Trachtenberg é-rezhetően nem mozog ott-honosan ezen a vadon-nagy-pályán, amit többek között a CGI-vadállatok gyatra ka-landjelenetei és a jobbára ki-használatlan természeti tájak is jeleznek (üditő kivétel a fel-égetett erdőben zajló töme-ges leszámolás). Szerencsé-re a forgatókönyv bravúros *high conceptje* és a – 2018-as Shane Black zsáner-tűzijáték után – üdvösen szikárra és cél-tudatosra vett akciónarratíva önmagában is elegendő erényt jelent egy olyan rögrbutál sci-fi/horror *franchise*-ban, amely a mai napig nem talált rá a maga Nolanjére. Trachtenberg távol áll ettől a Nagy Szellem-sze-reptől, még ha látható élvezet-

tel is fűrdeti filmjét a Malick-féle hosszúnittes-beverődéselírai zenés formavilágban – *Prédája* azonban így is kellően zord komanci kommandós az agyonsztárolt szuperhőscrossoverek wannabe-apacsai között.

VARRÓ ATTILA

Carter

Carter – dél-koreai, 2022. Rendezte: Jung Byung-gil. Írta: Jung Byeong-sik. Kép: Mun Yong-gun. Szereplők: Won Joo (Carter), Kim Bo-min (Jung), Lee Sung-Jae (Kim), Camilla Belle (Agnes). Gyártó: Apeitda. Forgalmazó: Netflix. Feliratos. 134 perc.

A Carter Jung Byung-gil rendező harmadik játékfilmje, és az eddigi munkáit elnézve pályája töretlenül ível az egyre több, egyre hosszabb és egyre szürreálisabb akciójelenetek megkoreografálásával létrehozott, irtatlanul erőszakos filmforma kimaxolása felé. Lehet, hogy a harmadik filmre el is érte a zenit, mert hova lehet még tovább fokozni mindezt onnan, hogy egyetlen hosszúbeállítás imitáló 134 perces menetben a hős, gyakran pusztán kézzel, lemészárol csapatosan támadó gengsztereket és CIA ügynököket, harapós és lángoló zombihordákat, gonosz és nagyon kommunista észak-koreaiakat miközben megment egy kislányt, aki saját testében hordozza a halálos vírus ellen-szerét, ami mindenkit zombivá változtat. És akkor még nem is említettük, hogy van itt még

mesterségesen előállított amnézia, kettős vagy ki tudja hány-szoros beépített ügynök a dél-koreai filmek kedvenc politikai Bermuda-háromszögében, ahol sose lehet tudni biztosan, hogy valójában az északi testvérek, vagy az amerikai barátok-e a veszélyesebb ellenség.

Az egybeállításos formából következő szükségszerűség, hogy *in medias res* vettünk bele a sztoriba, mert ha valamire, hát hosszas magyarázatokra és előkészítésre ez a technika nem ad lehetőséget. Onnan aztán száguldunk az amnéziás főhős nyomában, szédítő kameramozgások hullámvasútján, árkon-bokron, törökfürdön, robogó vonaton, zuhanó repülőn és egyéb elképesztő és szürreális, de mindig nagyon gyorsan mozgó helyszíneken át egy méretes cliffhanger felé. A film kétórás demonstrációja annak, miféle elképesztő dolgokat lehetséges előállítani a filmkészítés mai technológiai lehetőségeinek köszönhetően, és hogy elmúlt az az

idő, amikor a hosszúbeállításos filmek a lassúságról és a transzcendenciáról szóltak à la Jancsó Miklós és Tarr Béla. A film legfőbb tanulsága pedig, hogy ma már ugyan szinte akármit meg lehet csinálni filmen úgy, hogy valóságosnak látszon, nem biztos, hogy érdemes.

VINCZE TERÉZ

A komédia királya

The King of Comedy – amerikai, 1982. Rendezte: Martin Scorsese. Írta: Paul D. Zimmerman. Kép: Fred Schuler. Zene: Robbie Robertson. Szereplők: Robert De Niro (Pupkin), Jerry Lewis (Langford), Diahne Abbott (Rita), Sandra Bernhard (Masha). Gyártó: Embassy International Pictures. Forgalmazó: HBO Max. Szinkronizált. 109 perc.

Martin Scorsese impozáns életművét Isten magányos emberei tartják a vállukon, köztük egy New York-i lúzer, aki a komédia királyának hiszi magát. Rupert Pupkint semmi sem ingathatja meg a hitében, hogy a showbiznisz csúcsára termelt, ahová imádott idolja fogja felsegíteni, kerül amibe kerül. A terhelt múltú, a realitásokkal hadilábon álló Pupkin az idegesítő rámenősségtől fokozatosan jut el az erőszakig, amit az ő nézőpontjából az eleve elrendeltetett szent cél szentesít. Pupkin ennyiben klasszikus Scorsese-hős, a megszállott önjelölt megváltó, de a rendező ezúttal csontszáraz humorral

és húsba vágó kétértelműségekkel fűszerezi a súlyos egzisztencialista drámát.

Bár a korabeli kritikák általában jól fogadták, utólag nem meglepő módon a film annak idején nagyot bukott a kasszáknál. A szatirikus komédiaként pozícionált történetet Scorsese zavarbaejtően szenttelen tónusban, rendkívül provokatívan tárja elénk. A rá jellemző látványos gépmozgások, montázsok és kompozíciók helyett minden beállítás statikus és céltudatos. Mintha egy elkerülhetetlen katasztrófát néznénk az első sorból, miközben az éjsötét humor és De Niro darabos esetlensége még dermesztőbbé varázsolja Pupkin alakját. Scorsese legmerészebb döntése mégis az, hogy egyáltalán nem jelzi a komédia és a dráma, a fantázia és valóság határait, kiköszörve a nézőt a biztonságos komfortzónából. Zseniális alkotói húzás, hogy előbb-utóbb kénytelenek vagyunk mi magunk eldönteni, egy mentálisan sérült ember tragédiáját, egy kíméletlen szociopata ámokfutását vagy egy zseniális *self-made* man felemelkedését látjuk-e Pupkin sztorijában. Ma már nem véletlenül szokás Scorsese legjobb-jai között emlegetni, a film az elmúlt négy évtizedben sem veszített ez erejéből. A hírnév természete nem változott, az elszigeteltség és megszállottság tragédiája örök. A Pupkinok ma is köztünk élnek.

HUBER ZOLTÁN

